

Pille Kõiv: Hinnata tuleks seda, mis on tõeliselt oluline, mitte teha oluliseks see, mida on lihtne hinnata.

Õppima õppimise hindamisest Soomes

Pille Kõiv

TÜ õppekava arenduskeskus

Traditsiooniliselt mõeldakse hindamise all tulemuste ja saavutuste hindamist – mis tasemel on õppekava alusel omandatud teadmised ja oskused. Kuid oluline on ka õppimise protsessi – õppima õppimise – hindamine.

PISA (*The Programm for International Student Assessment*) hindamine põhineb elukestva õppe dünaamilisel mudeelil, mille järgi teadmised ja oskused on eelkõige vajalikud edukaks toimetulekuks muutavas elu- ja töökeskkonnas. Kuna koolis ei saa õppida kõike, mida täiskasvanuna vajatakse, tuleks koolis omandada pigem eeltingimusi edukaks õppimiseks edaspidises elus. PISA uuringud püüavadki hinnata, kuidas õpilased saavad hakkama ülesannete ja probleemidega, mida õppekavas otsestest kirjeldatud pole (6).

Samad eesmärgid püstitas endale 1996. aastal soome meeskond (Opetushallitus, Helsingi Ülikooli Haridusliku Uurimise Keskus, Helsingi Haridusosakond), alustades projekti "Kuidas hinnata õppima õppimist?".

Läbi on viidud kolm suurt uuringut. Aastal 1996 osales uuringus 2891 12-

aastast (6. kl) õpilast, 1997. aastal 2826 15-aastast (9. kl) õpilast ja aastal 2000 testiti 17-aastasi ja vanemaid (valimi suurus 3639 õpilast). Väljatöötamisel on test 4. klassi õpilastele, mille ühe osa küsimuste koostamise aluseks on õppekavas kirjeldatud õpitulemused, teise osa ülesannete lahendamine nõuab üldiseid kognitiivseid oskusi. Suhtumiste ja hoiakute hindamine põhineb minakontseptsiooni (*self-concept*) küsimustikul. Teste saab täita paberikandjal ja elektrooniliselt. Jarkko Hautamäki on öelnud, et tänu õppima õppimise hindamisele on saadud tagasisidet õpilaste arengu kohta haridussüsteemi eri tasemetel ning pakutud olulist ja uut informatsiooni haridussüsteemi funktsioneerimise kohta nii kooli kui ka riigi tasandil, aidates sellega kaasa haridussüsteemi planeerimisele ja reguleerimisele (2).

Soome 15-aastased õpilased said

PISA 2000. aasta uuringus väga häid tulemusi (10). Võib isegi öelda, et Soome tüdrukud on parimad lugejad maailmas (1). Karmen Trasbergi ülevaates Soome edu võimalikest põhjustest tõstetakse esile, et sealsed õpetajad lähtuvad õpetamisprotsessi planeerimisel õpilasest, pakkudes kõigile võrdseid võimalusi ja ühtset stardipositsiooni (9). Õpetamisprotsess sisaldab nii õpetamis- kui ka hindamismetoodika valikut.

Hindamise põhimõtted

Viimasel kahel aastakümnel on Soomes palju räägitud ja kirjutatud õpetamise individualiseerimisest, ennastjuhtivast õppimisest, eneseteadlikkuse arendamisest ja õppijate positiivsest enesehinnangust. Kõik see on toonud kaasa muutusi nii õpikeskkonnas, õpetaja ja õpilase rollis, õppesisus, õpetamismee-

todites kui ka hindamises (5). Soome põhikooli uues riiklikus õppekavas (1994. aastast kehtivas õppekavas on samad põhimõtted) rõhutatakse, et hindamine jaguneb kaheks – õppeprotsessi käigus ja selle lõpus toimuvaks hindamiseks – ning neil on erinevad ülesanded.

Hindamine õppeprotsessi käigus inustab õpilast õppima, toetades tema arengut ning näidates, milline see on olnud, võrreldes püstitatud eesmärkidega. Õpetaja ülesanne on toetada ja suunata hindamise abil õpilase tegevust ja käitumist ning aidata tal saada aru õppimisel toimuvast. Eraldi rõhutatakse Soome õppekavas enesehindamisoskuse arendamise ja toetamise vajadust. Enesehindamine pakub õpilasele võimaluse ise otsustada, vastutada ja järeldusi teha. Õpilased tunnevad ennast kaasatuna õpetamise ja õppimise planeerimisse ning see parandab nende suhtumist õppimisse (7). Hindamine peab pakkuma õpilasele teavet tema võimete kohta ning aitama mõista, et just temal on võimalik mõjutada oma arengut. Hindamine peab suurendama õpilase enesekindlust ja arendama oskust tulla toime ebakindlusega (5).

Numbriline ja sõnaline

Soome põhikooli riikliku õppekava järgi võib hindamine olla numbriline (skaala "4"–"10"), sõnaline või nende kombinatsioon. Numbrilisel hindamisel lähtuvad õpetajad õppekavas toodud õpitulemuste kirjeldusest, mis vastab teadmiste ja oskuste heale tasemele (hinne "8"). Sõnaline hindamine näitab õpilase arengut ja edusamme ning selle kirjelduse koostavad õpetajad ise (7).

Õpetajad suhtuvad numbrilisse ja sõnalisse hindamisse erinevalt. Numbrilise hindamise pooldajad toovad esile selle meetodi pika traditsiooni, protseduuri praktilisuse, mis aitab õpilasi lihtsa vaevaga klassifitseerida ja võrrelda. Sõnalise hindamise pooldajad usuvad aga, et just nemad toetavad enam õpilase positiivse minapildi kujunemist, pöörates hindamisel tähelepanu õppimisoskuse kujunemisele ning arendades enesehindamise oskusi (5). Teisalt on sõnalise hindamise pooldajad sunnitud tõdema, et see on ajakulukam ja mitmeti tõlgendatavam kui numbriline hindamine (5). Samas näitab Kirsti Mäensivu

Hindamine peab aitama õpilasel mõista, et just temal endal on võimalik mõjutada oma arengut.

1999. aasta uurimus, et õpetajad, kes räägivad sõnalise hindamise olulisusest, lähtuvad klassiruumis ikkagi traditsioonilisest õpilaste võrdlemisel põhinevast hindamise ideoloogiast, sõnaliseks hindamiseks nimetatakse seda, kui numbrite asemel kasutatakse sõnu "suurepärase", "tubli" või "püüa veel".

Meetod ja objekt

Arusaam, et hindamise meetodi muutmine muudab ka hindamise objekti, on osutunud lühinägelikuks. Midagi ei muutu, kui asendada number sõnaga, aga võtta vaatluse alla endiselt ainult õppimise tulemus, mitte protsess. Hindamisel peaksid fookuses olema enam need faktorid, mis mõjutavad õppimist kui protsessi, s.o nii õppimise kui ka õpetamisega seotud kognitiivsed protsessid (sh järeldamine, planeerimine), tahe (sh püüdlused, soovid), tunded (sh rahulolematuse), õpilase ja õpetaja minapilt õppijana (5).

Hinnata tuleb seda, mis on tõeliselt oluline, mitte teha oluliseks see, mida on lihtne hinnata.

Kirjandus

1. Jakku-Sihvonen, R. Main Results of the assessments concerning primary and secondary education between 1995 and 2002. Evaluation and outcomes in Finland – main results in 1995–2002. Evaluation, 2002, 10.

2. Hautamäki, J., Arinen, P., Eronen, S., Hautamäki, A., Kupiainen, S., Lindblom, B., Niemivirta M., Pakaslahti, L., Rantanen, P., Scheinin, P. Assessing Learning-to-Learn, A Framework, 2001.

3. Hautamäki, J., Kupiainen, S. The Finnish learning-to-learn Assessment project. Workshop paper in Brussel, May 14th 2002.

4. Lukiolaki 629/1998. <http://www.finlex.fi/>

5. Mäensivu, K. Assessment as supports for the learning process. Evaluation and outcomes in Finland – main results in 1995–2002. Evaluation, 2002, 10.

6. OECD Programme for International Student Assessment. Measurement Student Knowledge and Skills. A New Framework for Assessment, 1999.

7. Perusopetuksen opetus-suunnitteleman perusteet 2004. http://www.oph.fi/info/ops/pops_web.pdf

8. Perusopetuslaki 628/1998. <http://www.finlex.fi/>

9. Trasberg, K. Haridusest võrdlevalt. Haridus, 2004, 1.

10. Välijärvi, J., Linnakylä, P., Kupari, P., Reinikainen, P., Arffman, I. The Finnish Success in PISA – and Some Reasons Behind It. Jyväskylä, 2002. <http://www.pisa.oecd.org/NatReports/PISA2000/FinlandTheFinnishSuccessInPisa.pdf>